

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

LIBANGA 12

SISWATI LULWIMI LWESIBILI LWEKWENGETA (SAL)

LIPHEPHA LESIBILI (P2)

LWETI 2013

IMEMORANDAMU

EMAMAKI: 80

Lememorandamu inemakhasi la-11.

SIGABA A: INDZABA

Ticondziso tekumaka indzaba.

Indzaba itawuhlolwa ngekulandzela lemigomo lelandzelako:

UMGOMO	EMAMAKI
LOKUCUKETFWWE, KUHLELA NELUHLAKASIMO	28
LULWIMI, SITAYELA NEKUHLUNGA EMAPHUTSA	7
SAKHIWO	5
SAMBA	40

Tinhlobo tetindzaba:

Indzaba lelandzisako.

Indzaba lelandzisako icoca indzaba nobe sigameko/sehlakalo lesenteka. Indzaba lelandzisako ibhalwa ngesikhatsi lesengca.

Indzaba lechazako.

Indzaba lechazako umbhali uchaza intfo letsite ngendlela yekutsi lofundzako imkhanye kahle lentfo lechazwako. Kungachazwa intfo letsite nobe umuntfu.

Titfombe

Indzaba lesuselwe esitfombeni kufanele ihambisane nalokusesitfombeni. Bahlolwa bavumelekile kuhumusha sitfombe ngetindlela letehlukene kuye ngekutsi loyo naloyo mhlolwa ucabangani ngaso. Indzaba ayihlolwe ngendlela umfundzi lahumushe ngakhona lokusesitfombeni.

1.1 Mhla batali bami bangitsengela siph o lengisitsandzako.

Indzaba lelandzisako.

Kulangatelela siph o lesitsite.

Usitsandzelani lesiph o.

Kunikwa siph o ungakalindzeli.

Kuchaza injabulo lowaba nayo.

[40]

1.2 Lusuku lwami lwekucala esikwoleni lesisha.

Indzaba lelandzisako.

Labahlolwako kulindzelwe kutsi babhale indzaba lelandzisako ngalobekwenteka ngelusuku lwabo lwekucala esikolweni lesisha.

Kwentekani uma bafika emabaleni esikolo.

Thishelanhloko watsini emthandazweni wasekuseni.

Kwentekani ehhovisini lathishelanhloko/eklasini/esikolweni.

Bafundzi labadzala babentani labasha.

[40]

- 1.3 **Imali yesondlo sebantfwana.**
Indzaba lechazako/lelandzisako.
Bahlolwa batawuchaza ngemali yesondlo.
Bahlowa batawubhala ngembangela yekukhokhwa kwemali yesondlo nguhulumende.
Batawuchaza ngetintfo letahlukahlukene letenta kutsi kusetjentiswe kabi imali yesondlo.
Kutsenga timphahla letingasito temntfwana.
Kukhohlwa ngemntfwana lofanele atfole lemali nalokunye. [40]
- 1.4 **Kutiphatsa kwelusha lwalomuhla.**
Indzaba lechazako.
Bahlolwa batawuchaza indlela lusha lolutiphatsa ngayo.
Akubekwe tizatfu tekuphatsa.
Bahlolwa baphawula ngetidzakamiva.
Bahlolwa baphawula ngekulahleka kwenhlonipho. [40]
- 1.5 1.5.1 **Indzaba lelandzisako/lechazako.**
Sitfombe
Bahlolwa batawuyinika sihloko indzaba.
Bahlolwa abachaze kutsi iyini imitapo yelwati.
Batawucoca ngalokucuketfwe mitapo yelwati.
Kubaluleka kwekusetjentiswa kwemitapo yelwati.
Kubaluleka kweticondziso temitapo yelwati. [40]
- 1.5.2 **Indzaba lelandzisako/lechazako.**
Sitfombe
Bahlolwa batawuyinika sihloko indzaba.
Labahlolwako abachaze kutsi iyini imali.
Kubaluleka kwemali.
Umonakalo longentiwa imali. [40]
- 1.5.3 **Indzaba lelandzisako/lechazako.**
Sitfombe
Bahlolwa batawuyinika sihloko indzaba.
Bahlolwa bangacoca ngekuhlukunyetwa kwebantfwana nabomake.
Bahlolwa baphawula ngemiphumela yekuhlukumeta/ yekuhlukunyetwa. [40]
- 1.5.4 **Indzaba lecocako/lechazako.**
Sitfombe
Bahlolwa batawuyinika sihloko indzaba.
Bahlolwa bangachaza nobe bacoce ngebantfwana labafundzako esikolweni [40]

SIGABA A: EMARUBHRIKI EKUHLOLA INDZABA (40 emamaki).

	Lizinga 7: Emalengiso	Lizinga 6: Licophelo lelisetulu	Lizinga 5: Licophelo lelincomekako	Lizinga 4: Lokwenetisako	Lizinga 3: Lokulingene	Lizinga 2: Lokuyincenye	Lizinga 1: Akunamphumelelo
	80 – 100%	70 – 79%	60 – 69%	50 – 59%	40 – 49%	30 – 39%	0 – 29%
LOKUCUKETFWE, KUHELELA NELUHLAKASIMO (28 EMAMAKI)	<u>22½ – 28</u> -Lokucuketfwe kuveta kuvisisa sihloko ngemalengiso. -Imibono ikhutsata kucabanga futsi ivutsiwe. -Kuhlela ne/nobe kwakha luhlaka kukhcite indzaba lemukelekako lengenamaphutsa.	<u>20 – 22</u> -Lokucuketfwe kuveta kuvisisa sihloko ngemalengiso. -Imibono ikhutsata kucabanga futsi ivutsiwe. -Kuhlela ne/nobe kwakha luhlaka kukhcite indzaba lemukelekako lengenamaphutsa.	<u>17 – 19½</u> -Lokucuketfwe kuveta kuhumusha sihloko ngelicophelo lelincomekako. -Imibono iyajabulisa futsi iyakholekako. -Kuhlela ne/nobe kwakha luhlaka kukhcite indzaba leyakheke kahle naletfuleke kahle.	<u>14 – 16½</u> -Lokucuketfwe kuveta kuhumusha sihloko ngalokwenetisako. -Imibono letayelekile lengakajuli. -Kuhlela ne/nobe kwakha luhlaka kukhcite indzaba letfuleke ngalokwenetisako ngekwelulwimi lwesibili lwekwengeta.	<u>11½ – 13½</u> -Lokucuketfwe kulingene futsi kwetayelekile. -Kubumbana kuhamba kushiya tikhala. -Imibono: leminyenti iyahambisana nesihloko. Kuncane kuticambela. -Kuhlela ne/nobe kwakha luhlaka kukhcite indzaba letfuleke ngalokuyincenye ngekwelulwimi lwesibili lwekwengeta.	<u>8½ – 11</u> -Lokucuketfwe akuvami kucaca, akukho kubumbana imibono imbalwa, iphindzaphindvwa njalo. -Indzaba ayetfulekanga kahle.	<u>0 – 8</u> -Lokucuketfwe akuvami kucaca, akukho kubumbana imibono ihlangahlangene. -Nanobe kuneluhlelo/ kwakhiwe luhlaka. -Indzaba ayetfulekanga kahle.
LULWIMI, SITAYELA NEKUHLUNGA EMAPHUTSA (7 EMAMAKI)	<u>6 – 7</u> -Kunekucikelela kweligalelo lelulwimi. -Lulwimi netiphumuti kulawuleke ngemalengiso. -Usebentisa lulwimi lwetinongo ngemphumelelo. -Emagama akhetfwe ngemphumelelo. -Sitayela, sihambisana nesihloko ngendlela emagama lakhetfwe ngayo. -Ithekesthi ayinamaphutsa njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.	<u>5 – 5½</u> -Kunekucikelela lokutsite kweligalelo lelulwimi. -Lulwimi netiphumuti kulawuleke ngalokwemukelekako. Ukhonile kusebentisa lulwimi lwetinongo lolufanele. -Emagama akhetfwe ngendlela lefanele esikhatsini lesinyenti. -Sitayela, sihambisana nesihloko ngendlela emagama lakhetfwe ngayo. -Ayinamaphutsa latseni njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.	<u>4½</u> -Kunekucikelela lokulingene kweligalelo lelulwimi. -Lulwimi lolumalula netiphumuti kusetjentiswe kahle esikhatsini lesinyenti. -Kukhetfwa kwemagama kulingene kepha kuhambisana nesihloko. -Sitayela, sihambisana nesihloko ngalokulingene. -Ayinamaphutsa njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.	<u>3½ – 4</u> -Kunekucikelela lokutsite kweligalelo lelulwimi. -Lulwimi lolumalula netiphumuti kusetjentiswe ngalokwenetisako. -Kukhetfwa kwemagama kulingene kepha kuhambisana netidzingo tesihloko. -Sitayela, sihambisana ngandlelatsite netidzingo tesihloko. -Sitayela, sihambisana nesihloko ngalokulingene. -Ithekesthi isenawo emaphutsa lambalwa nanobe kwentiwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.	<u>3</u> -Lulwimi lolulingene netiphumuti tinemaphutsa lamanyenti. -Kukhetfwe emagama lalula. -Sitayela asibumbani netheksti. -Kukhetfwe emagama lalula. -Ithekesthi inemaphutsa nanobe kwentiwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.	<u>2½</u> -Lulwimi netiphumuti kunemaphutsa. -Kukhetfwa kwemagama akwenetisi. -Sitayela, umoya nerejista akuhambisani nesihloko. -Ithekesthi igcwele emaphutsa nanobe kwentiwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.	<u>0 – 2</u> -Lulwimi netiphumuti kunemaphutsa lamabi. -Kukhetfwa kwemagama akwemukeleki. -Sitayela, umoya nerejista kugcwele emaphutsa kuto tonkhe tinhlangotsi. -Ithekesthi inemaphutsa lamanyenti kakhulu nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.

SAKHIWO (5 EMAMAKI)	<u>4 – 5</u>	<u>3½</u>	<u>3</u>	<u>2½</u>	<u>2</u>	<u>1½</u>	<u>0 – 1</u>
	-Kutfutuka kwesihloko lokubumbene. Kucacile, kuyalandzeleka kungemalengiso. -Imisho, netindzima kwakhiwe ngemalengiso. -Budze buhambisana netidzingo tesihloko ngemalengiso.	-Imininingwane yetigameko itfutuka ngalokubumbene. -Imisho, netindzima letehlukene kuhleleke ngalokwenetisako. -Budze bulungile.	-Kunemininingwane letsite lecanjiwe lehambelana nesihloko. - Imisho netindzima kwakheke ngelicophelo lelincomekako. -Budze bulungile.	-Kunemininingwane letsite lecanjiwe lehambelana nesihloko. - Imisho netindzima kwakheke ngelicophelo lelincomekako. -Budze bulungile.	-Emaphuzu lamanyenti labalulekile ayabonakala. -Imisho, netindzima kunemaphutsa latsite kodvwa indzaba iyevakala. -Budze bulungile.	-Kulesinye sikhatsi uyanhlanhlatsa aphume esihlokweni Umcondvo awuvakali. -Kwakhiwa kwemisho netindzima kusezingeni leliphansi. -Budze – yindze/yimfisha kakhulu.	-Iphumile esihlokweni. -Imisho, netindzima kuhlanguhlangu, kuyagucugucuka. -Budze – yindze/yimfisha ngalokwendlulele.

SIGABA B: EMATHEKSTHI EMIBHALOMBIKO LEMIDZANA**Ticondziso tekumaka nekuhlola ematheksthi emibhalombiko lamafisha.**

Ematheksthi emibhalombiko lamafisha atawuhlolwa ngekulandzela lemigomo lelandzelako:

UMGOMO	EMAMAKI
LOKUCUKETFWE, KUHLELA NELUHLAKASIMO	14
LULWIMI, SITAYELA NEKUHLUNGA EMAPHUTSA	6
SAMBA	20

2.1 Incwadzi yebungani.

Incwadzi yebuhlobo ayibe nelikheli linye, sibingelelo nesivaleliso. Ayivete naku lokulandzelako:

- Ayibhalelwe umngani.
- Emavi ekubonga kumngani.
- Tintfo bekakwentela tona.

2.2 Incwadzi yemtsetfo.

Incwadzi yemtsetfo ayibe nemakheli lamabili, sibingelelo, sihloko nesivaleliso. Ayivete naku lokulandzelako:

- Ayibhalelwe umphatsisiteshi.
- Akukhulunywe ngekwengetwa kwesikhatsi seluhlelo lwetempfundvo.
- Kubaluleka kweluhlelo lwetempfundvo.

2.3 Inkhulumomphendvulwano.

Inkhulumomphendvulwano ayibe nemagama alabakhulumako alandzelwe yikholoni. Inkhulumo ayingafakwa bokhulumile (Inverted commas). Ayivete naku lokulandzelako:

- Ayibe nesingeniso, umtimba nesiphetfo.
- Ayibe ekhatsi kwemtali nemntfwana.
- Umtali akabeke tizatfu tekuya esontfweni.
- Umntfwana akabeke takhe tizatfu tekuya ephathini.

SIGABA B: EMARUBHRIKI ECUHLOLA EMATHEKSTHI EMIBHALOMBIKO LAMAFISHA (20 EMAMAKI).

	Lizinga 7: Emalengiso	Lizinga 6: Licophelo lelisetulu	Lizinga 5: Licophelo lelincomekako	Lizinga 4: Lokwenetisako	Lizinga 3: Lokulingene	Lizinga 2: Lokuyincenye	Lizinga 1: Akunamphumelelo
	80 – 100%	70 – 79%	60 – 69%	50 – 59%	40 – 49%	30 – 39%	0 – 29%
	<u>11½ – 14</u>	<u>10 – 11</u>	<u>8½ – 9½</u>	<u>7 – 8</u>	<u>6 – 6½</u>	<u>4½ – 5½</u>	<u>0 – 4</u>
LOKUCUKETFWE, KUHLELA NELUHLAKASIMO (14 EMAMAKI)	<ul style="list-style-type: none"> -Lwati lolungemalengiso lwetidzingo tetheksthi. -Kubhala lokucondzile. -Umfundzi ucondza ngco akanhlanhlatsi. -Kunekubumbana kakhulu kwemibono yalokucuketfwe, yonkhe imininingwane yesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako lengenamaphutsa. -Usebentise imitsetfo ledzingekako yeluhlakasimo ngamelengiso. 	<ul style="list-style-type: none"> -Lwati lolusecophelweni lelisetulu lwetidzingo tetheksthi. -Kubhala lokucondzile. -Umfundzi ucondza ngco akanhlanhlatsi. -Kunekubumbana kakhulu kwemibono yalokucuketfwe, yonkhe imininingwane yesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako lengenamaphutsa. -Usebentise imitsetfo ledzingekako yeluhlakasimo ngelicophelo lelisetulu. 	<ul style="list-style-type: none"> -Lwati lolusecophelweni lelincomekako lwetidzingo tetheksthi. -Kubhala lokucondzile. -Umfundzi ucondza ngco akanhlanhlatsi. -Kunekubumbana kakhulu kwemibono yalokucuketfwe, yonkhe imininingwane yesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako lengenamaphutsa. -Usebentise imitsetfo ledzingekako yeluhlakasimo ngelicophelo lelincomekako. 	<ul style="list-style-type: none"> -Lwati lolwenetisako lwetidzingo tetheksthi. -Kubhala – umfundzi wehlisa lizinga ngekuhambelana nesihloko kodvwa kuyevakala kutsi utsini. -Imibono yetheksthi ibumbene ngalokwenetisako nalokucuketfwe, kantsi imininingwane letsite lesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi letfulwe ngalokwenetisako. -Usebentise lwati lolwenetisako teluhlakasimo. 	<ul style="list-style-type: none"> -Lwati lolulingene lwetidzingo tetheksthi. Imphendvulo ikhombisa kunhlanhlatsa lokuncane. -Kubhala – umfundzi wehlisa lizinga, kuletinye tincenye akuvakali kutsi ufuna kutsini. -Imibono yetheksthi ibumbene ngalokulingene nalokucuketfwe, kantsi imininingwane lesisekelo lesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako nalebumbene ngalokulingene. -Unelwati lolulingene lwetidzingo teluhlakasimo. 	<ul style="list-style-type: none"> -Lwati lolungakeneli lwetidzingo tetheksthi. Umsebenti lobhaliwe uveta kutsemeleta lokukhulu. -Kubhala – umfundzi wehlisa lizinga, kunekunhlanhlatsa lokukhulu. -Imibono yetheksthi ayibumbani ngaso sonkhe sikhatsi nalokucuketfwe. Imbalwa kakhulu imininingwane lesekela sihloko. -Kuhlela/kwakha luhlaka akwenetisi. Itheksthi ayetfulwanga kahle. -Akayilandzeli ngalokwanele imitsetfo ledzingekile yeluhlakasimo. 	<ul style="list-style-type: none"> -Alukho lwati lwetidzingo tetheksthi. -Kubhala – umfundzi, uyahlanhlatsa, akuvakali kuletinye tincenye. -Imibono yetheksthi ayibumbani nalokucuketfwe. Imbalwa kakhulu imininingwane lesekela sihloko. -Kuhlela nekwakha luhlaka akukho itheksthi yetfulwe kabi. -Akayilandzeli imitsetfo yeluhlakasimo.

LULWIMI, SITAYELA NEKUHLUNGWA KWEMAPHUTSA (6 EMAMAKI)	<u>5 – 6</u>	<u>4½</u>	<u>4</u>	<u>3 – 3½</u>	<u>2½</u>	<u>2</u>	<u>0 – 1½</u>
	-Itheksthi ineluhlelo lolungenamaphutsa nalolwakheke kahle. -Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo ngemalengiso. -Sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngemalengiso. -Itheksthi ayinamaphutsa njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze lobenele.	-Itheksthi icanjwe ngelicophelo lelisetulu ngalokungenamaphutsa. -Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo ngelicophelo lelisetulu. -Sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngelicophelo lelisetulu. -Itheksthi ayinamaphutsa lamanyenti njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze bulungile.	-Itheksthi icanjwe ngelicophelo lelincomekako kantsi futsi ifundzeka malula. -Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo ngelicophelo lelincomekako. -Esikhatsini lesinyenti sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngalokufanele. -Esikhatsini lesinyenti itheksthi ayinamaphutsa njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze bulungile.	-Usebentise umcondvo lowenetisako wetidzingo teluhlaka. -Itheksthi icanjwe ngalokwenetisako. Emaphutsa akatsikameti kushelela kwemibono. -Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo ngalokwenetisako. -Sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngalokwenetisako. -Itheksthi isacuketse emaphutsa lambalwa nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze bulungile.	-Itheksthi icanjwe ngalokulingene kunemaphutsa lambalwa. -Silulumagama sincane kantsi asihambisani kahle nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo. -Kukhona lokusilelako ngesitayela, umoya nerejista. -Itheksthi icuketse emaphutsa lamanyentana nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze – yindze/yimfisha kakhulu.	-Itheksthi icanjwe kabi kantsi futsi kumatima kuyilandzela. -Silulumagama sidzinga kulungiswa lokutsi kantsi asihambisani kahle nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo. -Sitayela, umoya nerejista akushayi khona. -Itheksthi igcwele emaphutsa nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze – yindze/yimfisha kakhulu.	-Lulwimi netiphumuti kunemaphutsa. -Kukhetfwa kwemagama akwenetisi. -Sitayela, umoya nerejista akuhambisani nesihloko. -Itheksthi igcwele emaphutsa nanobe kwentiwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze – yindze/yimfisha kakhulu.

SIGABA C: EMATHEKSTHI LAMAFISHA EMIBHALOMBIKO/LATICUKATSILWATI

Ticondziso tekumaka ematheksthi lamafisha kakhulu emibhalombiko/ laticukatsilwati.

Ematheksthi lamafisha kakhulu emibhalombiko/laticukatsilwati atawuhlolwa ngekulandzela lemigomo lelandzelako:

UMGOMO	EMAMAKI
LOKUCUKETFWE, KUHLELA NELUHLAKASIMO	14
LULWIMI, SITAYELA NEKUHLUNGA EMAPHUTSA	6
SAMBA	20

3.1 Iphosta.

Iphosta ayihehe. Ayivete naku lokulandzelako:

- Luhlobo lwefestivali.
- Lusuku lwefestivali.
- Sikhatsi.
- Indzawo lapho itawube ikhona.
- Baculi.
- Imali yekungena.
- Labangatsintfwa.

3.2 Ticondziso

Kwentiwa kwelitya.

- Inhlobo yelitya.
 - Shukela.
 - Emanti.
 - Lubisi/lilamula/luju.
 - Lighedlela.
- (Naleminywe imibono yemukelekile)

3.3 Iphosikhadi

Iphosithikhadi ayibhalwe ngendlela yekubhala incwadzi yebuhlobo.

- Indzawo lapho bewukhona ngemaholide ephasika.
- Kwentekani.
- Lokwakujabulisa.

SIGABA C: EMARUBHRIKI EKHLOLA EMATHEKSTHI LAMAFISHA KAKHULU EMIBHALOMBIKO/ LATICUKATSILWATI (20 EMAMAKI).

	Lizinga 7: Emalengiso	Lizinga 6: Licophelo lelisetulu	Lizinga 5: Licophelo lelincomekako	Lizinga 4: Lokwenetisako	Lizinga 3: Lokulingene	Lizinga 2: Lokuyincenye	Lizinga 1: Akunamphumelelo
	80 – 100%	70 – 79%	60 – 69%	50 – 59%	40 – 49%	30 – 39%	0 – 29%
LOKUCUKETFWE, KUHLELA NELUHLAKASIMO (14 EMAMAKI)	<u>11½ – 14</u> -Lwati lolukhetsekile lwetidzingo tetheksthi. -Kubhala lokucondzile. -Umfundzi ucondza ngco akanhlanhlatsi. -Kunekubumbana ngalokuphelele nekuchazwa kahle kakhulu kwemibono yalokucuketfwe, yonkhe imininingwane yesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako lengenamaphutsa. Luhlakasimo lesinembako ngemalengiso.	<u>10 – 11</u> -Lwati lolusecophelweni lelisetulu lwetidzingo tetheksthi. Kubhala lokucondzile. -Umfundzi ucondza ngco akanhlanhlatsi. -Kunekubumbana ngalokuphelele nekuchazwa kahle kakhulu kwemibono yalokucuketfwe, yonkhe imininingwane yesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako lengenamaphutsa. -Usebentise imitsetfo ledzingekako yeluhlakasimo ngelicophelo lelisetulu.	<u>8½ – 9½</u> -Lwati lolusecophelweni lelincomekako lwetidzingo tetheksthi. -Kubhala. -Umfundzi akanhlanhlatsi. -Imibono yetheksthi ibumbene nalokucuketfwe, futsi ichazwe ngelicophelo lelincomekako, imininingwane yesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako lesecophelweni lelincomekako. -Usebentise imitsetfo ledzingekako yeluhlakasimo.	<u>7 – 8</u> -Lwati lolwenetisako lwetidzingo tetheksthi umfundzi uyanhlanhlatsa kodywa kuyevakala kutsi utsini. -Imibono yetheksthi ibumbene ngalokwenetisako nalokucuketfwe, kantsi imininingwane letsite lesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi letfulwe ngalokwenetisako. -Usebentise lwati lolwenetisako lwetidzingo teluhlakasimo.	<u>6 – 6½</u> -Lwati lolulingene lwetidzingo tetheksthi. Imphendvulo ikhombisa kunhlanhlatsa lokuncane. -Kubhala – umfundzi wehlisa lizinga, kuletinye tincenye akuvakali kutsi ufuna kutsini. -Imibono yetheksthi ibumbene ngalokulingene nalokucuketfwe, kantsi imininingwane lesisekelo lesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako nalebumbene ngalokulingene. -Unelwati lolulingene lwetidzingo teluhlakasimo.	<u>4½ – 5½</u> -Lwati lolungakeneli lwetidzingo tetheksthi. Umsebenzi lobhaliwe uveta kutsemeleta lokukhulu. -Kubhala – umfundzi wehlisa lizinga, kunekunhlanhlatsa lokukhulu. -Imibono yetheksthi ayibumbani ngaso sonkhe sikhatsi nalokucuketfwe. Imbalwa kakhulu imininingwane lesekela sihloko. -Kuhlela/kwakha luhlaka akwenetisi. Itheksthi ayetfulwanga kahle. -Akayilandzeli ngalokwanele imitsetfo ledzingekile yeluhlakasimo. -Kunemaphutsa lamanyenti.	<u>0 – 4</u> -Alukho lwati lwetidzingo tetheksthi. -Kubhala – umfundzi, uyanhlanhlatsa, akuvakali kuletinye tincenye. -Imibono yetheksthi ayibumbani nalokucuketfwe. Imbalwa kakhulu imininingwane lesekela sihloko. -Kuhlela nekwakha luhlaka akukho itheksthi yetfulwe kabi. -Akayilandzeli imitsetfo yeluhlakasimo.

LULWIMI, SITAYELA NEKUHLUNGWA KWEMAPHUTSA (6 EMAMAKI)	<u>5 – 6</u>	<u>4½</u>	<u>4</u>	<u>3 – 3½</u>	<u>2½</u>	<u>2</u>	<u>0 – 1½</u>
	<ul style="list-style-type: none"> -Itheksthi ineluhlelo lolungenamaphutsa nalolwakheke kahle. -Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo ngemalengiso. -Sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngemalengiso. -Itheksthi ayinamaphutsa njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze lobenele. 	<ul style="list-style-type: none"> -Itheksthi icanjwe ngelicophelo lelisetulu ngalokungenamaphutsa. -Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo ngelicophelo lelisetulu. -Sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngelicophelo lelisetulu. -Itheksthi ayinamaphutsa lamanyenti njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze bulungile. 	<ul style="list-style-type: none"> -Itheksthi icanjwe ngelicophelo lelincomekako kantsi futsi ifundzeka malula. -Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo ngelicophelo lelincomekako. -Esikhatsini lesinyenti sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngalokufanele. -Esikhatsini lesinyenti itheksthi ayinamaphutsa njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze bulungile. 	<ul style="list-style-type: none"> -Usebentise umcondvo lowenetisako wetidzingo teluhlaka. -Itheksthi icanjwe ngalokwenetisako. Emaphutsa akatsikameti kusholela kwemibono. -Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo ngalokwenetisako. -Sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngalokwenetisako. -Itheksthi isacuketse emaphutsa lambalwa nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze bulungile. 	<ul style="list-style-type: none"> -Itheksthi icanjwe ngalokulingene kunemaphutsa lambalwa. -Silulumagama sincane kantsi asihambisani kahle nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo. -Kukhona lokusilelako ngesitayela, umoya nerejista. -Itheksthi icuketse emaphutsa lamanyentana nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze – yindze/yimfisha kakhulu. 	<ul style="list-style-type: none"> -Itheksthi icanjwe kabi kantsi futsi kumatima kuyilandzela. -Silulumagama sidzinga kulungiswa lokutsi kantsi asihambisani kahle nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo. -Sitayela, umoya nerejista akushayi khona. -Itheksthi igcwele emaphutsa nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze – yindze/yimfisha kakhulu. 	<ul style="list-style-type: none"> -Lulwimi netiphumuti kunemaphutsa lamabi. -Kukhettwa kwemagama akwemukeleki. -Sitayela, umoya nerejista kugcwele emaphutsa kuto tonkhe tinhlangothi. -Itheksthi inemaphutsa lamanyenti kakhulu nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze – yindze/yimfisha kakhulu.